

NOTAE NUMISMATICAE

ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

Tom XVIII

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE
SEKCJA NUMIZMATYCZNA
KOMISJI ARCHEOLOGICZNEJ PAN
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

Kraków 2023

NOTAE NUMISMATICAE

ZAPISKI NUMIZMATYCZNE

Tom XVIII

MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE
SEKCJA NUMIZMATYCZNA
KOMISJI ARCHEOLOGICZNEJ PAN
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

Kraków 2023

Komitet naukowy / Scientific Committee:

Prof. Peter van Alfen, Prof. Michael Alram, Prof. Aleksander Bursche, Prof. François de Callatay, Dr Karsten Dahmen, Prof. Georges Depeyrot, Dr Haim Gitler, Prof. Wiesław Kaczanowicz, Elżbieta Korczyńska, Prof. Katerini Liampi, Prof. Andrew Meadows, Prof. Mariusz Mielczarek, Dr Hab. Jiří Militký, Prof. Janusz A. Ostrowski, Prof. Maciej Salamon, Prof. Bernhard Weisser

Redakcja / Editorial Board:

Redaktor / Editor in Chief – Jarosław Bodzek
Zastępca redaktora / Associate Editor – Mateusz Woźniak
Sekretarze / Secretaries – Dorota Malarczyk, Anna Bochnak, Barbara Zajac

Redaktor tematyczny / Theme Editor:

Peter van Alfen

Redaktor językowy / Linguistic Editor:

Peter van Alfen

Recenzenci / Reviewers:

Prof. Peter van Alfen, Dr Hab. Bartosz Awianowicz, Dr Joe Cribb, Dr Przemysław Dulęba, Dr Hab. Arkadiusz Dymowski, Dr Wolfgang Fischer-Bossert, Dr Witold Garbaczewski, Dr Helle Horsnaes, Dr Szymon Jellonek, Dr Łukasz Koniarek, Dr Kyrilo Myzgin, Dr Dariusz Niemiec, Dr Przemysław Nocuń, Prof. Johannes Nollé, Prof. Marek Olbrycht, Dr Julien Olivier, Prof. Janusz Pezda, Dr Magdalena Piwocka, Dr Hab. Judyta Rodzińska-Nowak, Dr Grzegorz Śniezko, Dr Ömer Tatar, Dr David Wigg-Wolf, Dr Dmitriy Yanov, Dr Michał Zawadzki

Redaktorzy prowadzący / Managing Editors:

Barbara Zajac, Dorota Malarczyk, Anna Kowalczyk

Tłumaczenia / Translations:

Piotr Godlewski

Korekta / Proofreading:

Aeddan Shaw

Projekt graficzny i typografia / Graphic design and desk top publishing:

Luiza Berdak

Skład i lamanie / Typesetting and page layout:

Wojciech Skrzypiec

Adres redakcji / Address of the Editorial Office:

Muzeum Narodowe w Krakowie
ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 12, 31-109 Kraków
tel. (+48) 12 433 58 50, e-mail: notae@mnk.pl
<http://mnk.pl/notae-numismaticae-zapiski-numizmatyczne-1>

Wyłączną odpowiedzialność za przestrzeganie praw autorskich dotyczących materiału ilustracyjnego ponoszą autorzy tekstów.
Authors of the texts bear the sole responsibility for observing the copyright illustrations.

Wersją pierwotną *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* jest wersja elektroniczna.
The electronic edition of the *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne* is treated as its original version.

© Muzeum Narodowe w Krakowie i Autorzy, 2023

ISSN 1426-5435

SPIS TREŚCI / CONTENTS

- 11 Od redakcji
12 From the Editors

ARTYKUŁY / ARTICLES

- JAROSŁAW BODZEK
15 A Note on a Satrapal Coin with the Inscription ΔH
Notatka na temat satrapiej monety z legendą ΔH
- MATI JOHANANOFF
31 A Case of Competing Attributions: Small Anepigraphic Levantine Silver Coins with a Female Head and an Eagle on a Thunderbolt
Przypadek konkurencyjnych atrybucji: niewielkie, srebrne, anepigraficzne monety lewantyńskie z kobiecą głową i orłem na błyskawicy
- BARTOSZ AWIANOWICZ
49 An Unknown Coin of Castor of Galatia and a Possible New Dating of Deiotarus' Coins with a Monogram of His Name
Nieznaną monetą Kastora z Galacji i możliwe nowe datowanie monet Deiotarosa z monogramem jego imienia
- JOANNA ZAGÓRSKA-TELEGA, BARBARA ZAJĄC
57 A Roman Republican Denarius from the Early Roman Period Cemetery in Kazimierza Wielka, Świętokrzyskie Province
Denar republikański z cmentarzyska z wczesnego okresu rzymskiego z Kazimierzy Wielkiej, woj. świętokrzyskie
- MARCIN BOHR, DAWID MACIEJCZUK
73 A Hoard of Early Roman Sestertii from the Region of Święta Góra in the Krucze Mountains, Poland
Skarb wczesnorzymskich sesterców z rejonu Świętej Góry w Górach Kruczych
- BORIS STOKLAS
101 Two Interesting Bulk Finds of Roman Denarii from Horovce – Ostrá Hora Hill (Púchov District)
Dwa interesujące kolektywne znaleziska rzymskich denarów z Horovców – Góra Ostrá hora (powiat Púchov)
- MAREK JURKOWSKI
145 On the “Dynastic” Toponymy of Cilicia Pedias in the Roman Empire (until ca. AD 260) with Particular Reference to the Numismatic Evidence
O dynastycznej toponimii Cylicji Pedias w Cesarstwie Rzymskim (do około 260 r. n.e.) ze szczególnym uwzględnieniem świadectw numizmatycznych

- 165 **ARKADIUSZ DYMOWSKI**
 Indian *Putalis* as the Key to Understanding Some Aspects of the Manufacture and Use of Barbarian Imitations of Roman Gold Coins. Some Preliminary Remarks
Indyjskie putali jako klucz do zrozumienia niektórych aspektów wytwarzania i użytkowania barbarzyńskich naśladownictw złotych monet rzymskich. Kilka uwag wstępnych
- 175 **JAKUB M. NIEBYLSKI, DARIUSZ ROZMUS, BARTŁOMIEJ SZ. SZMONIEWSKI**
 New Finds of Early Medieval Weights and Lead Objects from Dąbrowa Górnicza, Chruszczobród, and Chruszczobród-Piaski, Śląskie Province
Nowe znaleziska wczesnośredniowiecznych ciężarków i wyrobów ołowianych z obszaru pogranicza Dąbrowy Górniczej, Chruszczobrodu i Chruszczobrodu-Piasków, woj. śląskie
- 201 **ARTUR BOGUSZEWICZ, BARBARA BUTENT-STEFANIAK**
 Rogowiec (Hornsberg/Hornschloss) Castle. A New Look at the History of the Stronghold on the Silesian-Bohemian Borderland in Light of Numismatic Material
Zamek Rogowiec (Hornsberg/Hornschloss). Nowe spojrzenie na dzieje warowni ze śląsko-czeskiego pogranicza z perspektywy materiałów numizmatycznych
- 241 **ANDRII BOIKO-HAHARIN, SERHII KULESHOV**
 A Copper Coin with the Princely Sign of Olhovych (?) or Olherdovych (?)
Miedziana moneta z książęcym znakiem Olegowicza (?) lub Olgierdowicza (?)
- 251 **AGNIESZKA SMOŁUCHA-SŁADKOWSKA**
 Giovanni Maria Mosca (Called Padovano) and Giovanni Jacopo Caraglio. A Revision of the *Oeuvre* of Italian Medallists at the Court of the Last Jagiellons
Giovanni Maria Mosca (zwany Padovano) i Giovanni Jacopo Caraglio. Rewizja oeuvre medalierskiego artystów włoskich na dworze ostatnich Jagiellonów
- 285 **WITOLD GARBACZEWSKI**
 Medal “To the Ruthenian Brethren Murdered by the Muscovite Tsar for Their Fidelity to the Church and Poland” (the So-Called Chełm Commemorative Medal) from 1875 Engraved by Ernest Paulin Tasset
Medal „Braciom Rusinom pomordowanym przez carat moskiewski za wierność dla Kościoła i Polski” (tzw. pamiątkowy medal chełmski) dłuta Ernesta Paulina Tasseta z 1875 roku

RECENZJE / REVIEWS

- BARBARA ZAJĄC
317 EVGENI I. PAUNOV, *From Koine to Romanitas: The Numismatic Evidence for Roman Expansion and Settlement in Moesia and Thrace (ca. 146 BC – AD 98/117)*, vols. 1–2, ANTIQUITATES: Archäologische Forschungsergebnisse 76, Verlag Dr. Kovač, Hamburg 2021
- BARBARA ZAJĄC
326 JEROME MAIRAT, MARGUERITE SPOERRI BUTCHER with contributions by MICHEL AMANDRY, ROGER BLAND, KEVIN BUTCHER, JACK NURPETLIAN, and ULRIKE PETER, *Roman Provincial Coinage. Vol. VII.2: From Gordian I to Gordian III (AD 238–244): All Provinces Except Asia. Part I: Introduction and Catalogue. Part II: Indexes and Plates*, British Museum Press, Bibliothèque Nationale, London–Paris 2022
- JAROSŁAW BODZEK
332 MARTIN BAER, WOLFGANG FISCHER-BOSSERT and NIKOLAUS SCHINDEL (eds.), *CISTA MYSTICA. Festschrift für Wolfgang Szaivert*, Veröffentlichungen des Instituts für Numismatik und Geldgeschichte der Universität Wien 23, Österreichische Forschungsgesellschaft für Numismatik, Wien 2020

KRONIKI / CHRONICLES

- MATEUSZ WOŹNIAK
341 *Kronika Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie (2022)*
The Chronicle of the Numismatic Cabinet of the National Museum in Krakow (2022)
- JAROSŁAW BODZEK
357 *Kronika Sekcji Numizmatycznej Komisji Archeologicznej Polskiej Akademii Nauk Oddział w Krakowie (2020–2023)*
The Chronicle of the Numismatic Section of the Archaeological Commission of the Polish Academy of Sciences, Krakow Branch (2020–2023)
- WIOLETTA PAZOWSKA
365 International Numismatic Conference “NUMISMATICA CENTROEUROPAEA VI” – 18–21 September 2023, Znojmo, Centrum Louka

NEKROLOGI / OBITUARIES

373 JOHANNES NOLLÉ
Wilhelm Müseler – In Memory of a Numismatic ἄωρος

375 CLAIRE FRANKLIN WERZ
Ulrich Werz (January 15, 1964 – June 14, 2023)
Bibliography of Ulrich Werz

Elżbieta Hutten-Czapska née Meyendorff (1833–1916), autor I. Makarov, 1880

Elżbieta Hutten-Czapska z domu Meyendorff (1833–1916), autor I. Makarow, 1880

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce tom XVIII *Notae Numismaticae – Zapisków Numizmatycznych*. Zgodnie z przyjętymi przez nas zasadami wszystkie teksty publikujemy w językach kongresowych, z angielskimi i polskimi abstraktami. Zawartość obecnego tomu oraz tomy archiwalne są zamieszczone w formie plików PDF na stronie internetowej Muzeum Narodowego w Krakowie (<https://mnk.pl/notae-numismaticae-zapiski-numizmatyczne-1>). Na stronie dostępne są ponadto wszelkie informacje ogólne o czasopiśmie oraz instrukcje dla autorów i recenzentów.

W roku 2023 przypada 120. rocznica Daru Rodziny Czapskich. Jego autorką była Elżbieta Hutten-Czapska z domu Meyendorff (1833–1916) i jej synowie Jerzy (1861–1930) i Karol (1860–1904) Hutten-Czapscy. Dar hrabiego Emeryka Hutten Czapskiego (1828–1896), obejmujący znakomitą kolekcję numizmatów polskich i z Polską związanych oraz zaprojektowany według jego życzeń i dokończony przez wdowę pawilon muzealny, złożony na rzecz Gminy Miasta Kraków, czyli de facto Narodu Polskiego, miał olbrzymie znaczenie nie tylko dla jakości kolekcji numizmatycznej Muzeum Narodowego w Krakowie, ale także dla rozwoju całościowo pojmowanej numizmatyki polskiej. Ponad 11 tysięcy polskich monet, medali i pieniędzy papierowych, wśród nich wiele unikatów lub rzadkości, stanowiło, stanowi i będzie stanowić podstawę dla organizowanych przez Muzeum wystaw, dla edukacji numizmatycznej i ekonomicznej szerokich rzesz publiczności i wreszcie dla badań naukowych nad różnymi zagadnieniami z zakresu numizmatyki polskiej i nie tylko. Nie należy również zapominać o społecznym znaczeniu Daru Rodziny Czapskich. Poczynając od 1903 roku, do dziś całe pokolenia zainspirowanych nim darczyńców wzbogacały i wzbogacają kolekcję numizmatyczną Muzeum Narodowego w Krakowie w pragnieniu nawiązania do czynu Czapskich czy też chęci uzupełnienia muzealnych zbiorów o obiekty, których hrabia nie posiadał. Zapatrzeni w jakość zbioru zbudowanego przez Emeryka Hutten-Czapskiego nie możemy jednak zapomnieć o rzeczywistej ofiarodawczyni, wdowie po kolekcjonerze – Elżbiecie. Bez niej i jej decyzji fantastyczna, unikatowa kolekcja zapewne uległaby rozproszeniu, jak wiele innych zbiorów, a w każdym razie nie byłaby dostępna dla wszystkich zainteresowanych polską i światową numizmatyką. Dzięki jej decyzji o ofiarowaniu zbiorów męża Narodowi możemy dzisiaj podziwiać zbiory hrabiego w Muzeum jego imienia przy ulicy Marszałka Józefa Piłsudskiego 12 w Krakowie. Elżbieta poprzez dar realizowała plan zachowania kolekcjonerskiego dziedzictwa męża. Wspierała go zresztą w jego pasji już wcześniej. Pomagała mu przy pracach nad zbiorem, wykonując precyzyjne rysunki monet i medali. Pamięci hrabiny Elżbiety Hutten-Czapskiej pragniemy zadekować obecny tom naszego czasopisma.

Redakcja

Dear Readers,

We are delighted to present you with volume 18 of *Notae Numismaticae – Zapiski Numizmatyczne*. As is our policy, we publish all texts in the congress languages, with English and Polish abstracts. The contents of the current volume and archive numbers are available as PDF files on the website of the National Museum in Krakow (<https://mnk.pl/notae-numismaticae-zapiski-numizmatyczne-1>). The website also provides all general information about the journal, along with guidelines for authors and reviewers.

The year 2023 marked the 120th anniversary of the Czapski Family Donation. The donation was made by Elżbieta Hutten-Czapska, née Meyendorff (1833–1916), and her sons Jerzy (1861–1930) and Karol Hutten-Czapski (1860–1904), and comprised Count Emeric Hutten Czapski's (1828–1896) magnificent collection of numismatic items from Poland and connected with Poland, as well as a museum pavilion designed according to his wishes and completed by his widow. It was given to the Municipal Commune of Krakow, i.e. de facto to the Polish Nation, and was of enormous significance not only for the numismatic collection of the National Museum in Krakow, but also for the development of Polish numismatics in general. Including many rare and unique pieces, the more than 11,000 Polish coins, medals, and paper money that comprise the collection have been, and will continue to be, the basis for exhibitions organised by the Museum for the numismatic and economic education of the general public, as well as research into various problems in Polish numismatics and beyond. The social significance of the Czapski Family Donation should not be forgotten either. Since 1903, generations of donors inspired by this act have contributed to the enrichment of the numismatic collection of the National Museum in Krakow in their desire to follow in the footsteps of the Czapski family or to supplement the museum's holdings with objects that the Count did not have. While admiring the quality of the collection assembled by Emeryk Hutten-Czapski, however, we cannot forget the actual donor, his widow Elżbieta. Without her and her decision, this fantastic, unique collection would probably have been dispersed, like many other collections, and in any case would not have been accessible to all those interested in Polish and world numismatics. Thanks to her decision to donate her husband's holdings to the nation, today we can admire the Count's collection in the eponymous museum at 12 Marszałka Józefa Piłsudskiego Street in Krakow. Through the donation, Elżbieta pursued a plan to preserve her husband's collecting heritage. In fact, she had already supported her husband in his passion previously, assisting him in his work on the collection by making precise drawings of coins and medals. We would like to dedicate the present volume of our journal to the memory of Countess Elżbieta Hutten-Czapska.

The Editors

JOHANNES NOLLÉ
Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG

Wilhelm Müseler – In Memory of a Numismatic ἄωρος

Wilhelm Müseler (1952–2023)
Photo by Johannes Nollé

The ancient world often spoke of ἄωροι, i.e. “untimely (deceased)”, referring in particular to παῖδες ἄωροι, as can be read in the well-known book by Anne-Marie Vérilhac. Wilhelm Müseler, who passed away on 20 February 2023, did not die at a young age. He lived to the age over 70, which is not an enormously old age by today’s standards.

For his family and friends, his death is too early for emotional reasons. I still remember so well how I dined together with the gourmet Wilhelm at the International Numismatic Congress in Warsaw on three evenings and how the stoic Wilhelm said goodbye to me a few months later, shortly before his death, in a state of complete composure. At first, I couldn’t quite understand his farewell call and thought that Wilhelm was about to embark on a long journey – a trip around the world, for example. It only became clear to me in the course of the conversation that he was about to embark on his last journey. He was suffering from an incurable illness. A Greek philosopher could not have dealt with this cruel fate better and with more dignity than he did. His death came totally untimely for me, because my friendship with Wilhelm, especially his unvarnished clarity and distinctive personality, which was rooted in a deep, but unsentimental humanity, always meant a lot to me and because we wanted to realise a number of scientific projects together.

Wilhelm’s death came very untimely for numismatic science, and it is precisely from this point of view too that he is an ἄωρος, a man who passed away too soon. His dedicated commitment to the Peus auction house in Frankfurt left him little time for academic research work until 2016. During these years, however, he produced such valuable works as his essay “Die sogenannten dunklen Jahrhunderte der Persis: Anmerkungen zu einem lange vernachlässigten Thema”, *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* 55–56 (2005–2006): 75–103. In 2008, this work resulted in the

exhibition catalogue *Statthalter, Rebellen, Könige: die Münzen aus Persepolis von Alexander dem Grossen zu den Sasaniden* in collaboration with the former director of the Staatlichen Münzsammlung Dieter Klose. In 2015, his essay on “Tarsos und die Anabasis des jüngeren Kyros. Persische Militärprägungen in Kilikien und der Levante zwischen dem späten 5. und frühen 4. Jahrhundert v. Chr.”, *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* 65 (2015): 9–30, was published. After Wilhelm ended his service for the Peus auction house in Frankfurt in 2016 and went into so-called retirement, he began to work on another previously neglected area of numismatics with youthful energy: Lycia. His research in this field is fundamental. Wilhelm knew how difficult it was to gain even a reasonably solid overview of the coinage of the Lycian dynasts. The Greek historical sources on this then still secluded country are meagre, the texts in Lycian are still not comprehensible to us down to the last detail, so that the coins are important contemporary testimonies. However, they are not easy to categorise both chronologically and in terms of their coin authorities. Another difficulty is to interpret them with iconological precision. It is thanks to Wilhelm’s courage that he nevertheless attempted something like an overview. His book *Lykische Münzen in europäischen Privatsammlungen* (Gephyra Monographien 4), İstanbul 2016, has remained the fundamental book for the study of the coins of the Lycian dynasts to this day. Wilhelm has told me several times that it is not and cannot be the last word on the Lycian coins of this period and that he is still working on further clarifications. His essays “Kheriga and Kherēi in Central Lycia and in the Xanthos Valley: The Rise of a Migrant Dynasty”, *Schweizerische Numismatische Rundschau* 98 (2020): 57–84; “Der Dynast Kuprlli und seine Zeitgenossen: Rivalität und Kooperation im subachaemendisichen Lykien”, *Jahrbuch für Numismatik und Geldgeschichte* 71 (2021): 25–116; “Beyond the Xanthos Valley III: Notes on the Coinages of Thibānuwā and of Khinakha from Central-Lycia and on the Transfer of Pictorial Elements Between Different Mints”, *Gephyra* 25 (2023): 17–27, make his own understanding of the work he did clear, but also how painful it is for numismatic research in this field that death has taken the pen out of his hand.

Even with what he had achieved, Wilhelm was able to fulfil the words of Horace (Carm. III 30, 1): “*exegi monumentum aere perennius ... | non omnis moriar multaque pars mei | vitabit Libitinam* / I have finished a monument more lasting than bronze ... I shall not altogether die, but a mighty part of me shall escape the death-goddess”. He will certainly be remembered with great respect in numismatic science.

Author’s address:

Johannes Nollé
Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG
Nobbenburger Str. 4A, 49076 Osnabrück
nolle@gmx.net